

F. oct.
1559

RIJKSUNIVERSITEIT UTRECHT

1090 8931

ge
F. Men. theol.
2° 1559

1.

ATHANASIUS,

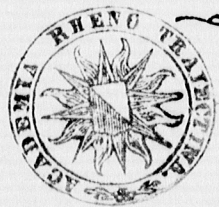
DE

Eerste

EN

Laatste

KERK-VADER.

MEPPEL,
J. A. BOOM & ZONN.
1872.

*Geliefden! geloof niet eenen iegelijken Geest, maar beproeft
de Geesten, of zij uit God zijn.*

1 Joh. 4: 1a.

VOORREDE.

Religio en religieusiteit ligt diep en teeder in den mensch. Naar de consientie kan men niet rusten voor en aleeer men in liefde met den Onzienlijke vereenzelvigd is. Van deze ware eenheid hangt alles af, noch verbittering, noch verwoesten, noch verbolgenheid, noch gruwel, noch verdelgzucht zou men meer vinden. Een vijftiental eeuwen leveren ons de getuigenis. En dit ligt alleen in de relatie der begrippen, waardoor wanbegrippen en misgrepen — hoewel tot wakkerschudden in het dwaze noodzakelijk was — ontstaan zijn.

Modernen, conservatieven, orthodoxen, allen streven in onzen tijd naar boventoon. Men geeft prijs, stopt onder de bank, houdt vast, cardinale leerstukken. Tot geene algemeene eenheid kan men oproeren, Gordiaansche knopen hakt men door, men verschalkt en overvleugelt elkander. Dit wrocht verderfelijheid. Eene bittere tweespalt welke te voorzien is, is eene gewetenszaak. De liefde rust niet en kan niet rusten, zoolang er zelfs nog maar een is, die in dwaling zou doolen Athanasius, die men acht boven onze menschelijke bevatting en verheven boven de grens van Gods openbaring, onthul ik, en wel als het voleindend geloof en het ware wezen van Gods openbaring.

Het onderhavige openbare zich in strekking, doel en wezen.

Een bewijs voor het aanzijn van God, tot betoog, is: genoegzaam.

Kunstgewrochten: natuurgewrochten = natuurlijk verstand: eeuwig verstand.

Met bevelende liefde ziet schrijver dezès op eenen eenparigen schouder, en, op eene kudde onder eenen Herder, dan zal voorzeker de God en Vader van onzen Heer Jezus Christus, ook onze Vader zijn.

Athanasius, de moderne kerk-vader.

Geen dogma sedert de vierde eeuw is zoo doorlopend gehandhaafd, dan het leerstuk der Drieëenheid, en is dit nog niet de eenigste en grootste scheidsmuur, waardoor het Christendom gescheiden is, en tot geene eenheid kan komen. Het algemeen geloof is Drieëenheid, de geleerden wanen zich daarboven, eene heimelijke haat en vijandschap draagt men elkander toe, en het verzwijgen tot vergetelheid te brengen, te verwerpen, te bespotten, of het te laten weergalmen en daveren door de kerken, en als fundamenteele leer van het orthodox te zijn, van de kerk tracht men zich te handhaven. Op twee gedachten kan men niet hinken, het geweten kwetsen maakt het tot een gewetenszaak, geen midden kan men aannemen, men staat of valt daarmee. Eilieve! kent gij zoo de oorsprong en bron, dat hier geen midden, of zamenvatting van beiden kan plaats hebben, en beide in wezen elkander zamentreffen. Nu dan, dien twist-appel, dat vijandelijke, dat eeuwig gescheiden zijn, zullen wij u benemen, braver leeren worden en daarmee zoo kastijden, dat gij u beiden moet schamen, verzoenen, en in liefde moet zamen wonen. Niet langer benaauwde sprongen, als benaauwde katten, niet langer spot en grillen, niet langer in onwetendheid gedoold, niet langer gescheiden gevoeld, ook een einde hieraan gemaakt. Volg mij daartoe met die innige belangstelling, tot broederzin en broedermin, tot reine Gods kennis.

Het Gnosticisme wrochtte in den Apostolischen tijd, en dit begon in de vierde eeuw weder zich te openbaren, maar in het licht van het Socianisme. Arius legde dit tot grondslag. Athanasius een doorwrocht geleerde, een doorgronder van alle zaken, een ver vooruitziende in de toekomst, voorzag, dat de stekking, het wezen en het doel van het zuiver Apostolische zou verloren gaan. Gelijk hij zich onverschrokken en krachtig in zijne wetenschap en vooruit waarnemen gevoelde, zich zelfs met den keizer meten durfde, wilde hij zich ook als kerkvader handhaven. Hij doofde het licht van Arius, verbande hem, en stelde in hooge verhevenheid op het korst het hooge wezen, de eenheid en het doel van Evangelie in een formulier, het formulier van Athanasius geheeten, dat in de kerkvergadering te Nicea, in 325, openlijk aangenomen en voor kerkelijk verbindend verklaard is, op.

Athanasius is daarin zoo kort, zoo paradoxaal, zoo diepzinnig,

zoo wonderlijk, dat men niet weet, hoe men hem, die anders zoo vrij, en zelfs boven alle vrijen staat, moet beoordeelen, en helt om hem contradictie in hem zelve toe te kennen. Op het hoogste standpunt moet hij staan, op een standpunt te hoog verheven, om in zijn tijd gewaardeerd te kunnen worden, te hoog om in de gevolgen voor wanbegrippen te beveiligen, te hoog om vernietigd te kunnen worden; en nu zal de kritiek hem te niet doen, of als modern kerkvader der 19 eeuw op de waarde van zijne hoogte hem huldigen. Athanasius tot die waardeering te verheffen, wat vijftien eeuwen het Christendom in wanbegrippen heeft gehuld, en nu nog het eenigste en de grootste hinderpaal is, daartoe is noodig te weten: eerst welke eenvoudigheid oorzaak is; dan, hoe hij dit verheven in zijn formulier weet zamen te vatten, verder de vereenvoudiging gegrond op de opvoeding, en eindelijk hoe het wezen des bijbels zamenvat.

Dit neme ons de diepzinnigheid weg, ontdoe het verborgen leerstuk van het wanbegripskleed, zij geen doodskleed meer, en onthult, vereenigen wij ons in broederzin en broedermin, opdat wij allen één zijn in het wezen van onze godsdienst.

I

De eenvoudigheid zou men kunnen bestempelen met de eenvoudigheid van het redeneren met het boerenkrijt.

1 drukt het wezen uit.

$$\begin{array}{l} 1 \times 1 = 1 \\ \frac{1}{1} = 1 \\ 1 - 1 = 0 \\ 1 + 1 = 2 \\ + > - \end{array} = \left. \begin{array}{l} \\ \\ \\ \\ \end{array} \right\} \begin{array}{l} \text{onveranderbaar in wezen.} \\ \text{geen wezen.} \\ \text{onvermengd en ongedeeld.} \\ \text{absoluut wezen.} \end{array}$$

1 = onveranderbaar = karakter = wezen.

1 + 1 = 2 = afgeleid, verwekt uit de één zonder wegname van de één, anders.

Was de eenheid de één, vernietigd, bestond er geen één. geene eenheid, geen 1 × een meer.

$$\begin{array}{l} 2 + 2 \\ 2 \times 2 \end{array} \left\{ = 4 = \left\{ \begin{array}{l} \text{gelijk} \\ \text{en} \\ \text{gelijk-} \\ \text{vormig.} \end{array} \right\} = \begin{array}{l} \text{wezen} \\ \text{en} \\ \text{in sub-} \\ \text{stantie.} \end{array} \right\}$$

$$= 3 + 1 = \left\{ \begin{array}{l} \text{niet gelijk} \\ \text{in substantie} \\ \text{maar} \\ \text{in wezen.} \end{array} \right\}$$

In 3 + 1 maakt de 3 verschil in substantie, niet in de eenheid in het wezen, maar in het karakter.

De gelijkheid in het wezen bestaat in de onvermengde en ongedeelde eenheid of één.

In $2 + 2$ en 2×2 kunnen 2 gelijk en gelijkvormig zijn in de substantie, in zoo verre de relatie de 2 de eenheid in het wezen kunnen gevoelen, uitdrukken, openbaren als een of eenheid.

2 en 4 zijn niet gelijk 3 in substantie.

2 en 4 zijn gelijk met 3 in wezen, ontleend, afgeleid, verwekt, of uitgegaan uit de één of eenheid.

2 en 4 en 3 bezitten elk hun karakter van onderscheiding, maar ook hunne eenheid *in het wezen*, of in het bezit van de één. Zoo ook $1 + 3$ of $1 + 2$.

1 is onveranderbaar, $1 \times 1 = 1$, het wezen, het absolute zijn, dat alles moet beheerschen, kenmerken, gevonden en moet worden. Dit grond bezit, de grondtijpe, 1×1 kan niet anders dulden dan de één.

Ontleent men nu of klimt men op $1 + 1 = 2$ of $1 + 1 + 1 = 3$, dan is de een het hoogstbeheerschende, karakteristieke wezen, van het al. Het geeft karakter, onderscheid, kenmerkt, maakt herleiding mogelijk, en bepaalt het wezen en de eenheid.

De eenheid te vinden is het hoogste, de som van het al, en dit is onmogelijk, zoo $1 \times 1 = 1$ niet onveranderbaar is.

$2 + 1$ kan de 2 in wezen en substantie meer een zijn met de één, waar zij uit ontleend, verwekt is, dan de 1 welke uit haar uitgaat.

Zoo vereischt het idee het denkbeeld van *drie*, *drie-een*, *drie-een-heid*, gelijk in wezen, onderscheiden en substantie.

Komt $2 + 1$ in wezen en substantie tot gelijkheid, dan noemt men het drie-vuldig-heid, volheid in de drie. Hooger klimt men hierin niet op, met de 3 is het universeele verbonden, zoo in de cijferkunst, als in de taalkunde, hetgeen de persoonlijke werkwoorden aantoonen.

Een is op zich zelve geen getal. Twee maakt de een tot een getal. Met de drie is het universele aanwezig en inbegrepen.

1 = wezen.

1 = onvermengd en ongedeeld.

1 = onvermengd en ongedeeld.

2 = onvermengd en ongedeeld.

1 = onvermengd en ongedeeld.

1 = onvermengd en ongedeeld.

1 = onvermengd en ongedeeld.

3 = onvermengd en ongedeeld.

$1 \times 1 =$ onveranderbaar.

2 = onvermengd en ongedeeld in de eenheid van het wezen uit $1 + 1$.

3 = onvermengd en ongedeeld in de eenheid van het wezen uit de 2 gelijk deze 2 uit de 1.

Het hoogste wezen bezit de bron van bestaan in zich zelve

kan zich zelf niet scheppen, is, was en zal zijn, het eeuwige zijn. Wat uit zijn wezen is, is niet scheppen, maar verwekken en uitgaan.

1 × 1 = bron in zich zelve.

2 = verwekt uit de 1 × 1.

3 = uitgegaan door de 2 en alzoo uit de 1 × 1.

1 × 1 = onveranderbaar.

2 = bestendig hetzelfde wezen ontvangende uit 1 × 1.

3 = ----- uit 2 en al-
zoo uit de 1 × 1.

1 × 1 = onveranderbaar = onmetelijk.

2 = onvermengd en ongedeeld uit 1 × 1 = onmetelijk.

3 = ----- = onmetelijk.

1 × 1 = zonder begin = eeuwig.

2 = onvermengd en ongedeeld uit 1 × 1 = zonder
begin = eeuwig.

3 =, onvermengd en ongedeeld uit 2 = uit 1 × 1 =
eeuwig.

1 × 1 = eeuwige eer en eeuwige heerlijkheid.

2 = onvermengd en ongedeeld uit 1 × 1 = gelijke eer
en heerlijkheid.

3 = onvermengd en ongedeeld uit 2 = 1 × 1 = ge-
lijke eer en heerlijkheid.

1 × 1 = Almagtig.

2 = onvermengd en ongedeeld met 1 × 1 = Almagtig.

3 = ----- 2 = 1 × 1 = Al-
magtig.

3 bepaalt zich niet tot een, maar eerst tot de 2 en dan tot de 1, 2 bepaalt zich niet tot 3, maar tot 1 en in vergelijking tot de 3.

De een en eenheid is in de eenheden onvermengd en ongedeeld, zoodat de substantie de eenheden bepaalt, karakteriseert, maar het wezen of de inhoud onveranderd laat. Dit drukt ook het × en / teeken uit, daar vermenging of vermenigvuldiging en deeling alleen verkortingen van optellen en aftrekken zijn.

Deze eenvoudigheid van het redeneren als met boerenkrijt, ligt voor cijferkunst, spraakkunst, en ook tot zuiver defenieren van de *drie-eenheid* en *drie-vuldigheid*, voor Athanasius tot grondslag.

II.

Zien wij nu hoe Athanasius dit verhevene in zijn formulier wist zamen te vatten.

1. Zoo wie wil zalig zijn, dien is voor alle dingen noodig dat hij het algemeen geloof houde.

2. Hetwelk, zoo wie niet geheel en ongeschonden bewaart, die zal zonder twijfel eeuwiglijk verderven.

3. Het algemeen geloof is dit , dat wij den eenigen God in de drieheid , en de drieheid in de eenheid vereeren.

4. Zonder de personen te vermengen of het wezen en de substantie te deelen.

5. Want het is een ander persoon des Vaders , een ander des Zoons , een ander des Heiligen Geestes.

6. Maar de Vader , Zoon en Heilige Geest , hebben ééne Godheid , gelijke eer , en gelijke eeuwige heerlijkheid.

7. Hoedanig de Vader is , zoodanig is ook de Zoon , zoodanig is ook de Heilige Geest.

8. De Vader is ongeschapen , de Zoon is ongeschapen , de Heilige Geest is ongeschapen.

9. Onmetelijk is de Vader , onmetelijk is de Zoon , onmetelijk is de Heilige Geest.

10. De Vader is eeuwig , de Zoon is eeuwig , de Heilige Geest is eeuwig.

11. Nogthans zijn het niet drie eeuwigen , maar één eeuwige.

12. Gelijk ook niet drie ongeschapenen , noch drie onmetelijken , maar één ongeschapen en één onmetelijke.

13. Desgelijks is de Vader almachtig , de Zoon almachtig , de Heilige Geest almachtig.

14. En nogthans zijn het niet drie almachtigen maar een almachtige.

15. Alzoo ook is de Vader God , de Zoon God , de Heilige Geest God.

16. En nogthans niet drie Goden maar het is één God.

17. Alzoo is de Vader Heer , de Zoon Heer , de Heilige Geest Heer.

18. En nogthans zijn het niet drie Heeren , maar één Heer.

19. Want gelijk wij door de Christen waarheid gedwongen worden eenen eigenlijken persoon bijzonder God of Heer te noemen.

20. Alzoo is ons ook door het algemeen geloof verboden drie Goden of Heeren te bekennen.

21. De Vader is van niemand gemaakt , noch geschapen , noch gegeneerd.

22. De Zoon is van den Vader alleen , niet gemaakt , noch geschapen , maar gegeneerd.

23. De Heilige Geest is van den Vader en den Zoon , niet gemaakt , noch gegeneerd , maar uitgekomen.

24. Zoo is er dan één Vader , niet drie Vaders , één Zoon , niet drie Zonen , één Heilige Geest , niet drie Heilige Geesten.

25. En in deze drieheid is niet eerst , noch laatst , niet meest noch minst.

26. Maar de gansche drie personen hebben gelijke eeuwigheid en zijn hun zelven allezins gelijk.

27. Zoo , dat alom (gelijk nu gezegd is) de eenheid in de drieheid , en de drieheid in de eenheid zij te eeren.

28. Daarom zoo wie wil zalig zijn, die moet alzo aan de Drievuldigheid gelooven.

29. Maar het is tot de eeuwige zaligheid noodig, dat hij ook de menschwording onzes Heeren Jezus Christus trouwelijk geloove.

30. Zoo is dan het regte geloof, dat wij gelooven en belijden dat onze Heer Jezus Christus Gods Zoon, zij God en mensch.

31. Hij is God uit de substantie des Vaders, vóór alle tijden gegeneerd en mensch uit de substantie zijner moeder, in der tijd geboren.

32. Volkomen God, volkomen mensch, hebbende eene verstandige ziel en menschelijk vleesch.

33. Den Vader gelijk naar de Godheid, minder dan de Vader naar de menschheid.

34. Denwelken alhoewel Hij God is en mensch, zoo is Hij nochtans niet twee, maar een Christus.

35. Hij is een, niet door verandering der Godheid en het vleesch, maar door de aanneming der menschheid in God.

36. Hij is één, niet door de vermenging der substantie maar door de eenheid des persoons.

37. Want gelijk de verstandige ziel en het vleesch, één mensch zijn, zoo is God en de mensch een Christus.

38. Dewelke geleden heeft om onzer zaligheid wil, nederge daald is ter helle, ten derden dage weder opgestaan is van de dooden.

39. Opgeklommen ten Hemel, zit ter regterhand Gods des Almagtigen Vaders.

40. En zal van daar komen oordeelen de levenden en de dooden.

41. Tot welke komst alle menschen zullen weder opstaan met hunne lichamen.

42. En van hunne eigen werken rekenschap geven.

43. En die goed gedaan hebben zullen in het eeuwige leven gaan, maar die kwaad gedaan hebben in het eeuwige vuur.

44. Dit is het algemeen geloof, hetwelk zoo wie niet trouwelijk en vast gelooft, die zal niet mogen zalig worden.

Zoo verheven heeft Athanasius het weten zamen te vatten.

III.

Stellen wij nu de vereenvoudiging ons voor, als gegrond op eene volkomen opvoeding.

1. Zoo wie volkomen wil zalig zijn, dien is voor alle dingen noodig, dat hij de ware liefde betoont. Hetgeen zoo wie niet geheel ongeschonden bewaart, die zal zonder twijfel eeuwiglijk de liefde derven.

2. De algemeene liefde bestaat hierin: dat wij den eenigen

man in de drieheid, en de drieheid in den eenigen man liefhebben.

3. Zonder de personen te vermengen en het wezen en de substantie te deelen.

4. Want het is een ander persoon des mans, een ander des zoons, en een ander der vrouw.

5. Maar de man, zoon en vrouw hebben eene menschheid, gelijke eer en gelijke eeuwige heerlijkheid.

6. Hoedanig de man is, zoodanig is ook de zoon, zoodanig is ook de vrouw. De man is ongeschapen, de zoon is ongeschapen, de vrouw is ongeschapen.

7. Onmetelijk is de man, onmetelijk is de zoon, onmetelijk is de vrouw.

8. De man is eeuwig, de zoon is eeuwig, de vrouw is eeuwig.

9. Nogthans zijn het niet drie eeuwigen, maar een eenwige.

10. Gelijk ook niet drie ongeschapenen, noch drie onmetelijken, maar een ongeschapen en een onmetelijke.

11. Desgelijks is de man beheerende, de zoon beheerende, de vrouw beheerende.

12. En nogthans zijn het niet drie beheerende, maar één beheerende.

13. Alzoo is de man het hoofd, de zoon het hoofd, de vrouw het hoofd.

14. En nogthans zijn er niet drie hoofden, maar een hoofd.

15. Alzoo is de man Heer, de zoon Heer, de vrouw Heer.

16. En nogthans zijn het niet drie Heeren, maar één Heer.

17. Want gelijk wij door een volkomen liefelijk leven gedrongen worden eenen iegelijken persoon bijzonder beheerder en Heer te noemen.

18. Alzoo is ons ook door de algemeene liefde verboden drie beheerders of Heeren te bekennen.

19. De man is niet gemaakt, noch geschapen, noch verwekt.

20. De zoon is van den man alleen, niet gemaakt, noch geschapen, maar verwekt.

21. De vrouw is van den man, en de zoon, niet gemaakt, noch verwekt, maar uitgegaan.

22. Zoo is er dan één man, niet drie mannen, één zoon, niet drie zonen, éne vrouw niet drie vrouwen.

23. En in deze drieheid is niet eerst noch laatst, niet meest noch minst.

24. Maar de gansche drie personen hebben gelijke duur en zijn in hun wezen allezins gelijk.

25. Zoodat alom (gelijk gezegd is) de eenheid in de drieheid en de drieheid in de eenheid zijn te eeren.

26. Daarom zoo wie naar het wit van een volkomen liefelijk leven streeft en reine liefde wil genieten, die moet aldus van de drievuldigheid gelooven.

27. Maar het is tot ongehoorde liefde noodig, dat men ook de echtheid des zoons zonder kwaad nadenken geloove.

28. Zoo is het dan regt geloove, dat wij gelooven en bekenen, dat deze zoon verwekt is uit den man en waarlijk mensch is.

29. Hij is mensch uit de substantie des mans, was in het representeerend hoofd des menschdoms, en zoon uit de substantie, in der tijd verwekt.

30. Volkomen man, volkomen mensch, in de menschheid, hebbende eene verstandige ziel, en menschelijk vleesch.

31. Den man gelijk naar de manbaarheid, minder dan de man na den leeftijd van den zoon.

32. Dewelken, hoewel hij man en zoon is, zoo is hij nogthans niet tweeslachtig, maar eene menschelijke natuur.

33. Zij zijn één, niet door verandering der manlijkheid in het te voorschijn treden, maar door overgang van zoon in manlijkheid.

34. Zij zijn één, niet door vermenging der substantie maar door de volkomenheid in de eenheid des persoons.

35. Dit is het algemeen geloof, hetwelk zoo wie niet trouwelijk en vast gelooft, die zal niet gezegd kunnen worden lief te hebben.

36. Dit is noodig te weten, om op te wassen in waar geloof, vaste hoop, vurige liefde.

37. Zoo kan alleen eene maatschappij bestaan waar men broederlijk zamenwoont, dierbare verknochtheid gevoelt, en het liefdevuur niet gedooft wordt.

38. Wie het tegenstaat, ten onderen houdt, wederhoudt en niet gelooft, die zullen rekenschap geven, als bastaarden buitengeworpen worden en het snerpandste ondervinden.

39. Wie het nagaat zal de prijs van het wit van eeuwigen zegen genieten, de kroon des heils verwerven en met diadeemen schitteren.

40. Alzoo moet men deze drie-eenheid, drieheid, drie-vuldigheid gelooven, zal men eene vergenoegde, vreedzame, en liefelijke maatschappij verwerven, een vrederijk op aarde ontstaan en een volkomen leven in liefde genieten.

41. Dit is het algemeen geloof, hetwelk zoo wie niet trouwelijk en vast gelooft, zal tot een afgrijzen zijn.

Zoo ligt deze volkomen opvoeding als vereenvoudigd in Athanasius verheven Geestelijk leven.

IV.

Zien wij nu hoe Athanasius het wezen des bijbels zamen vat.

God is de Almagtige schepper des Hemels en der aarde. De schepping stelt den mensch niet in betrekking tot God als verwant, van Gods geslacht, deelachtig der Goddelijke natuur, niet naar *ons beeld* en naar *onze gelijkenis*, dewijl het onzinken hierin

in Hem woont, naar gelijk boom, plaat en dier, als een schepsel van God op een verre afstand van God.

God als souverein, als koning, als verbonds-God, als in donkerheid te wonen, te verheven en wel zoo hoog verheven, dat de Hoogepriester eenmaal des jaars tot het Heilige der Heiligen tot Hem mogt naderen om verzoening te doen. God is als Oppreheer vreeselijk, te vreezen, met vloek in zijne linkerhand.

Zoo stond men in betrekking tot God, hooger dan als schepper, maar als weezen en slaven, als onderdanen, die tot God werden opgevoerd, op eenen verren afstand en diepe afhankelijkheid, welke daartoe een tuchtmeester bezaten.

God als Vader, dit wezen werd eerst in Gods Zoon tot algemeen besef en bewustheid gebracht. Zoover was het *ontzinken* van naar *ons* *beid* en naar *onze gelijkenis* weder opgevoerd, dat het besef en de bewustheid daarvan in het leven en de onverderfelijheid des Zoons kan gegrond worden, tot grondslag kwam, licht en leven werd. Nu is het hoogste het wezen het een in wezen met God zijn. De Zoon heeft gewekt, gewrocht, verwekt, ingeplant zijn wezen, zoodat het uitgestort kan worden als Geest en leven, eenswezend met het wezen van Vader en Zoon. Deze eenheid is de hoogste wezens-eenheid, welke kan bestaan.

Dit wezen is God zelve, dit Goddelijke wezen bestaat in Gods Zoon ligchamelijk, en in Hem in de menschheid, en wordt als het karakteristieke van Gods Zoon, en de menschheid *Heilige Geest* genaamd.

Nu heeft de zamenvatting op het allernaauwst plaats, dat naar de Doopsbewoording in ééne adem Vader, Zoon en Heilige Geest worden uitgesproken. Volgens dit verband is God nu niet slechts de eenige en waarachtige God, maar de eenige en drie-eenige God, volgens dit verband. Niet dat God drie, maar, dat de eenige en waarachtige God op zich zelf-, ook waarachtig God en Vader is in zijnen Zoon en in den Heiligen Geest. Zoo is God niet drieledig, drie Goden, maar eenige en drie-eenige verbonds-God, drie-eenig om het verbond wil zich handhaven over dit deelgenootschap, wil zich overgeven en vereenigen in de volheid van zijne Godheid. Zoo is God voor Zoon en Heilige Geest, wat God op zich zelve en voor zich zelve is.

Men kan niet spreken van: drie-eenige Zoon, drie-eenige Heilige Geest, maar alleen van drie-eenige God. Ziet men op de zamenvatting en eenheid ten opzichte van zoon of Heiligen Geest, dan kan men niet drie-eenheid zeggen, maar wel Drie-vuldigheid, volheid, volkomenheid in de drie, zoodat alles zich in volkomen eenwezendheid zich zamenvat.

Wil men over de Godheid van God, de Godheid van den Zoon en de Godheid van den Heiligen Geest nog iets. God bezit de bron van zijne Godheid in zich zelve; God deelt zijne Godheid aan den Zoon mede; de Zoon deelt zijne Godheid aan den Heiligen Geest mede.

Om dit wel te vatten is noodzakelijk te weten: dat de Zoon bestond eer Hij Zoon was, dat Hij medegenoot was van de Goden, welke toen bestonden, maar dat hij tot Zoon gegeneerd is, daardoor boven zijne medegenooten door God is verheven. Genereeren zegt alzoo in dit opzigt wekken, verwekken, afzonderen, geschikt maken, bijzonder heiligen en zalven tot eene bijzondere werkzaamheid, en die werkzaamheid opdragen. De Zoon is alzoo tot Zoon gegeneerd.

De Heer is de Geest, is gewekt, verwekt, uitgegaan, ingeplant, tot deel van de menschheid geworden, eene plant met Hem zoodat de mensch, der Goddelijke natuur deelachtig kan worden.

Zoo kan er geen sprake zijn dat God zich als drie namen, drie eigenschappen, drie werkingswijzen openbaart, maar dat deze drieenheid of drievieren werkelijk zoo bestaat, zooals het eerste, de eenvoudigheid ontwikkeld is. En wel zoodanig, dat God op zich zelve als God geene drieheid, drieenigheid, drievuldigheid is, maar een drievieren in de hoogste wezenseenheid, onderscheiden in drie personen.

Deze inhoud en het wezen des bijbels stond Athanasius in den geest, gevoelden de kracht van den Doop en het gebed van Joh. 17 zoo diep, klom zoo hoog tot de strekking, wezen en doel van de Apostelen op, dat het niet korter, veelzijdiger uitgedrukt kon worden en wel als eene drievuldigheid of volheid in volmaaktheid.

Wat eeuwige Godheid en van eeuwigheid gezalfd betreft, wordt eeuwig bepaald door het verbond en wel het genadeverbond, dat niet absoluut eindeloos kan zijn, maar in de eeuwigheid van eeuwigheid, toen het geeischt werd. Hoewel Gods volmaaktheid zoo volmaakt is, dat Hij de besluitende God zelf is. Het is geene absolute verwantschap, maar eene genade verwantschap, tot de absolute verwantschap of eenswezendheid.

Israël wist wat Mozes gezegd had: de Heer onze God is een enig Heer. Ook de Joden wisten dat God een enig God is. Dit is niet iets nieuws, maar dat de enige — *waarachtig God* — is, dit kenden, geloofden en bekenden de discipelen van den Heer, en dit was het nieuwe, dit het nieuws in de openbaring, dat de Heer van God gezonden was. Het waarachtige en getrouwe in God, die hun had aangenomen in zijnen Zoon, zoodat zij gevoelden, moesten gelooven, bekennen en erkennen hunne verwantschap met God, hun staan in die zalige betrekking, waarin men God op het hoogste verheerlijkt. Geheel was dit nog niet klaar, de uitstorting des H. Geestes als geheel vereenzelvigd of eenwezend, daarin had in zelfstandigheid nog niet plaats gehad. Van hier de bede: Heilige Vader! bewaar ze in uw wezen, die Gij mij gegeven hebt, opdat zij één zijn gelijk als wij. Opdat zij allen één zijn, gelijkerwijs Gij, Vader! in mij, en ik in U, dat ook zij in ons één zijn. Dit is eerst verwezenlijkt bij de uitstorting des H. Geestes op den Pinksterdag.

Niet de zichtbare zinnelijke teekens is de Heilige Geest, maar wel de zienlijke karakterestieke Goddelijke zegen en Goddelijke bekrachtiging. De H. Geest is verworven in de menschheid, is uitgegaan in den Heer, die de Geest is, is daarom het eigendom des Heeren, de Hem gegeven des Vaders.

En daarom kan eerst na den Pinksterdag de wezenseenheid, de zelfstandigheid, de hoogste verwantschap, de Goddelijke natuur, de volheid in God, het komen tot de mate van de groote volheid in Christus, ingezien, gevoeld en in eenheid plaats hebben, zoodat om het gevoel en het denkbeeld in de beschouwing als eene drieëenheid kan plaats hebben.

Neemt het misbruik het gebruik niet weg, de wanbegrippen nemen het begrip niet weg, het wezen der zaak. Hoewel ik het woord gedurende mijne 18jarige bediening nooit gebezigd heb, ter wille van het wanbegrip, kan ik toch niet ontveinzen, zoo men geen wanbegrippen te vreezen had, dat het mij een geliefkoosd woord zou zijn, dewijl het de volle kracht volkomen uitdrukt.

Rust het niet op het gezond verstand, op het licht der rede, is het geen behoefte naar het hart, is Arithmetica, taalkunde, opvoeding daarop niet gegrond? en drukt het wezen des bijbels niet volmaakt uit.

Neemt het weg en plaatst de logos der Gnostieken daarvoor, dan bestaat er toch werkzaamheid van de Godheid tot de menschheid, maar niet de grond en grondslag naar onze behoeften. Laat het socianisme optreden, dan staat men in zijne behoeften in verantwoordelijkheid met eene Godheid, welke men wenscht, hoopt, gist, geheel in onzekerheid en donkerheid. Die behoeften naar het hart, de getuigenis naar de consentie, de redelijkheid van de menschheid, de verantwoordelijkheid kan men niet wegnemen.

Geen wonder, dat men tot Atheïsme, Pantheïsme, Materialisme, tot slim handelende dieren vervalt, en gevoelloos bij den dood zich aan de eeuwige vergetelheid overgeeft. Dit alles mist den grond van gezond denken, verwerpt de gronden van Arithmetica en taalkunde, is nog niet opgevoerd tot de ware opvoeding en verloochent de opvoeding des bijbels.

Men is in het algemeen onvatbaar omdat men ziet op Adam, dan op Job, liever Adams beeld draagt, dan het beeld van den tweeden Adam of Heer uit den hemel. (*) De vertroostingens Gods zijn den nensch te klein. Job zeide: *zoo ik gelijk Adam, mijne overtredingen bedekt heb, door eigen liefde mijne misdaad verbergende!* En Paulus: *kent gij U zelven niet, dat Jezus Christus in U is? tenzij dat gij eenigzins verwerpelijk zijt. Doch ik hoop dat gij zult verstaan dat wij niet verwerpelijk zijn.* Zoo ligt het verwerpelijke hooger dan de getuigenis in de conscientie van de waarachtige en getrouwe volmaaktheid in het eeuwige Goddelijke wezen, in de volheid des vleesch van zijnen Zoon, Jezus Chris-

(*) Kor. 6: 7.

tus, in de uitstorting des H. Geesten. En daarom wordt het wezen, het deelgenootschap, de verwantschap, het van Gods geslachte zijn, het deelachtig zijn der Goddelijke natuur, tot al de volheid Gods te veel verdonkerd, verduisterd, en stelt men te veel op het standpunt van nog ontzonken, even als er geene goddelijke opvoeding, geene genade tot al de volheid Gods bestond. In het verwerpelijke zoekt de opluistering en heerlijkheid Gods, maar niet in zijne eeuwige volmaaktheid, waarachtigheid en vadertrouw: Zoo kent en gevoelt, bekent en erkent men de Drievuldigheid niet.

Athanasius toont zich daarin als een door en door wrochte in het wezen van de godsdienst en van de godsdienst, openbaart een vooruitberekings- en waarneming-vermogen, en waarachtige Godzaligen, die om niets ter wereld deze zijne vrijheid wilde laten verdonkeren, geen smet op dit licht en leven wilde laten werpen, en ongeschonden tot heil wilde bewaard hebben.

Arius, gelijklater Servaet, zouden tot Gnosticisme of Socianisme gevoerd hebben, mogten welmeenend en waarachtig zijn, maar meer Saulussen, dan Paulussen, en hiervoor waakte hij. Het regte inzicht en doorzicht ontbrak hen, en waren te vurig en te dol in eigen geestdrift, te streelend in eigenliefde, dan dat zij bezadigd en zachtmoedig, voor teregtwijzing vatbaar waren, en daarom allerschadelijkst, die veel kwaad deden.

En welke gevolgen heeft niet kortzigtigheid en bekrompenheid, vooroordeel en vooringenomenheid, verwerping en naar toegenegeheid. Hoe ziet men dit nog heden ten dage, de een noemt de drieëenheid stellers Afgodendienars, de andere, die de drieëenheid verwerpen Godsloochnaars, en zoo staat men boos en vijandig tegen over elkander, alhoewel één wezen het wezen van beiden is!

De duivelen gelooven ook: *dat God een eenige God is en zij sidderen*, dewijl zij God niet als waarachtig God en eeuwig leven kennen, gelooven, bekennen, erkennen. De eenige en waarachtige God moet een drie-eenig God zijn, als in zijne Goddelijke verkondiging of huishouding tot de menschheid, de heiligen, — want Christenen is een toegeëigende scheldnaam, — moeten eene drievuldigheid zijn, zal men staan in die waarachtige betrekking tot de Godheid, waarin men moet staan. Geen vooringenomenheid noch vooroordeel beziele ons, maar het wezen der zaak strekte tot volle verzekerdheid hiervan, tot de waarachtigmaking van den eeuwigen God, die door zijne genade zijne eeuwige Vaderliefde ons heeft betoond en in majesteit in zijne schepping heeft te aanschouwen gegeven. Dan zullen wij als duivelen niet sidderen, de eenswezendheid ons vereenzelvigen, geen vijandschap en boosheid meer vinden, geene laakbare onverschilligheid en traagheid meer kennen, geen leed en verderf voeden, ach en wee de Godheid niet meer verloochenen, de schepping niet langer onluisteren, wij licht zijn in de majesteit en zaligheid van den volzaligen God.

Ligt nu Athanasius als een gebalsemde in zijn doodspleed, is hij een dood geraamte, een verteerde en vermolde boom! Hij is een eikenboom der gerechtigheid, zijne stam geteisterd door stormen en orkanen heeft zich tot de bovenste wolken verheven. zijn verheven prachtige, luisterrijke, majestueuse kruin heeft zich tot den hemel uitgespreid, en staat als een boom des eeuwigen, waarachtigen wezen van het ware Christendom. Hij draagt de kroon van de voleindigde Apostelenschaar, en gelijk men hem voor den eersten kerkvader erkent, zouden wij hem nu, daar Hij in licht en leven, in onverderfelijkheid en zaligheid, in geest en waarheid, voor ons is opgestaan, niet de moderne kerkvader der 19 eeuw mogen noemen? Zoo deze hervorming niet plaats vindt, blijft er eene eeuwige scheiding, vijandschap en boosheid, en voedt men dit kwaad welke geweerd moet zijn. Zullen wij den heiligen Vader in den hemel langer ontheiligen, den regtvaardigen Vader verloochenen, den Zoon, die daarom gebeden heeft, en zich geheiligd heeft, zich zelven vernederd heeft, gehoorzaam geworden is tot den dood, ja den dood des kruises, miskennen en verloochenen; zullen wij alle kennis en wetenschap en behoeften naar het hart prijs geven, ijdele Phantasien, poesiën in waan en maalstroom van vervreemden overgeven en ons verijdelen. O mensch! gevoel toch uwe waarde, uw hart is veel te groot voor de aarde, wij leven voor de eeuwigheid. De tijd die alles weg doet zinken, bepaalt uw grootheid niet, wij zien tot onze volmaaktheid blinken een eindeloos verschieft. Ons hart dat eindeloos blijft begeeren, is niet bestemd voor schijn, de grootsche taak is hier te leeren aan God gelijk te zijn.

Laat ons dan als navolgers Gods zijn als geliefde kinderen. God heeft allen onder de ongehoorzaamheid besloten om allen barmhartig te zijn, en zullen wij dan niet in verknochtheid elkander vereenen, tot de eenheid der kennis en wetenschap van den zone Gods, tot een volkomen man in hem. Dat dan deze dierbaarheid en verhechtheid lichte in het eeuwige licht en de eeuwige liefde van den grooten Christus Gods, onzen Heer.

Ps. 2: 7.	Ps. 45: 7, 8.
Hebr. 1: 5, 8, 9.	Deutr. 6: 4.
Joh. 17: 1-3.	Matth. 28: 19.
2 Kor. 3: 17a.	Ps. 82: 1.
1 Kor. 8: 4-6.	Joh. 10: 34-36.
Joh. 3: 9.	Rom. 12: 4-6.
Efeze 3: 14, 19.	Efeze 4: 13.
1 Joh. 4: 8, 12-15.	1 Kor. 12: 12-27.
Jud. 9.	Rom. 14: 5-7.